

จังหวัดหนองบัวลำภู

ความเป็นมาของจังหวัดหนองบัวลำภู

๑. ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของจังหวัดหนองบัวลำภู

๑.๑ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ - สมัยทวารวดี- สมัยขอมหรือเขมร

จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานที่ขุดค้นพบจากแหล่งโบราณคดีกุดกวางสร้อยกุดค้อเมย ได้แก่ โครงกระดูกมนุษย์ กำไลสำริด กำไลหิน แม่พิมพ์ทำจากหินทรายสำหรับใช้หล่อหัวขวานสำริด เครื่องมือเหล็ก ลูกปัดแก้ว เป็นต้น อายุประมาณ ๒,๕๐๐ ปี ซึ่งสถานที่ขุดค้นพบอยู่ที่บ้านกุดกวางสร้อย และบ้านกุดค้อเมย อำเภอโนนสัง บริเวณเชิงเขาภูพาน ด้านทิศตะวันตก และเชิงเขาภูเก้าด้านทิศตะวันออก ซึ่งแหล่งโบราณคดีสองแห่งนี้มีอายุใกล้เคียงกับวัฒนธรรมบ้านเชียง

ประมาณ พ.ศ. ๑๑๐๐ - พ.ศ. ๑๕๐๐ ค้นพบวัตถุสมัยทวารวดี เช่น ใบเสมาที่ ภูน้อย วัดพระธาตุเมืองพิณ อำเภอากลาง และวัดป่าโนนคำวิเวก อำเภอสุวรรณคูหา

ประมาณ พ.ศ. ๑๕๐๐ - พ.ศ. ๑๗๐๐ จังหวัดหนองบัวลำภูได้รับวัฒนธรรมขอมหรือเขมร โดยพบโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่เป็นศิลปะขอมหรือเขมร เช่น ฐานวิหารศิลาแลงศิลา จารึกวัดพระธาตุเมืองพิณ และอักษรขอมโบราณที่วัดป่าโนนคำวิเวก อำเภอสุวรรณคูหา

๑.๒ สมัยสุโขทัย

ราว พ.ศ. ๑๘๙๖ - พ.ศ. ๑๙๖๑ ในสมัยสุโขทัย เป็นสมัยอาณาจักรล้านช้าง ก่อกำเนิดในภาคอีสาน ซึ่งตรงกับรัชสมัยพระเจ้ารุ่งฟ้าและพระเจ้าสามแสน พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับอิทธิพล และเป็นเขตอาณาจักรล้านช้าง ครอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จนไปถึงแอ่งโคราช และกระจายชุมชนเข้ามาสู่แอ่งสกลนคร จนไปถึงบริเวณพระธาตุพนมเลยลงไปถึงแดนเขมรจนปัจจุบันเรียกว่า อีสานใต้ (จากพงศาวดารล้านช้าง) พื้นที่ในจังหวัดหนองบัวลำภู จึงได้รับอิทธิพลล้านช้างซึ่งแพร่หลายในขณะนั้น และรับศาสนาพุทธลัทธิลังกาวงศ์ (นิกายเถรวาท) เป็นศาสนาประจำถิ่นตามผู้ปกครองอาณาจักร

๑.๓ สมัยศรีอยุธยา

ราวปี พ.ศ. ๒๑๐๖ พระไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์แห่งกรุงศรีสัตนาคนหุต (กรุงเวียงจันทน์) ได้นำผู้คนอพยพจากหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ มาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู หลังจากก่อสร้างเมืองเวียงจันทน์ในปี พ.ศ. ๒๑๐๓ และอยู่ระหว่างการสร้างพระธาตุศรีสองรัก (หลักฐานที่ปรากฏในหลักศิลาจารึก และได้สร้างพระพุทธรูปประดิษฐานไว้ ในวัดถ้ำสุวรรณคูหา อำเภอสุวรรณคูหา) โดยได้นำไพร่พลมาบูรณะสร้างบ้านสร้างเมืองนครหนองบัวลุ่มภู

ขึ้นใหม่อีกครั้งที่ริมหนองบัว (เดิมชื่อหนองขำช้าง) พระไชยเชษฐาธิราช ได้สร้างพระพุทธรูปวิหาร และขุดบ่อน้ำในบริเวณวัดศรีคุณเมือง และยกฐานะเป็นเมือง "เวียงจำปานครกาบแก้วบัวบาน" มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองเวียงจันทน์ คนทั่วไปนิยมเรียกว่า "หนองบัวลุ่มภู"

ปี พ.ศ. ๒๑๑๗ สมัยกรุงศรีอยุธยา ระหว่างที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ ให้แก่พม่าสมัยพระเจ้าหงสาวดี สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช ยกกองทัพช่วยพม่ารบกับกรุงเวียงจันทน์ โดยมีสมเด็จพระนเรศวร ตามเสด็จพระราชบิดามาช่วยรบ สมเด็จพระมหาธรรมราชา และสมเด็จพระนเรศวร นำกองทัพเสด็จประทับแรมที่บริเวณหนองบัว

ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๐๒ ตรงกับสมัยพระเจ้าเอกทัศ กษัตริย์องค์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าสุวรณปางคำปาหลัง(เจ้าปางคำ)พร้อมเสนาบดีจากเมืองเชียงรุ่งและพระวอ ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นพระวรวงษาภักดีและพระตา มีภูมิลำเนาเดิมที่บ้านหินโงม เป็นเสนาบดีของพระเจ้ากรุงเวียงจันทน์ มาตั้งแต่สมัย พระเจ้าอนุวงศ์ไทยธิราช เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ฝ่ายนอกของกษัตริย์กรุงเวียงจันทน์ มีเรื่องขัดใจกับพระเจ้าศิริบุญสารผู้เป็นโอรส พระวอและพระตาจึงอพยพไพร่พลข้ามลำน้ำโขงมาตั้งภูมิลำเนา มาบูรณะสร้างบ้านเมืองที่ "เวียงจำปานครกาบแก้วบัวบาน" เป็นเวียงนครใหญ่ชื่อว่า "เวียงใหม่นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" เป็นเอกเทศราชไม่ขึ้นต่อผู้ใด มีกฎบัญญัติบ้านเมือง มีกษัตริย์ปกครอง มีดินแดนกำแพงคูเมืองล้อมรอบพร้อมประตูเวียง มีแม่น้ำแม่พระเนียงเป็นสายหลัก มีเมืองหน้าด่านของตัวเอง ได้แก่ เมืองนาดวง ภูเวียง ผาขาว พรหมนา พร้อมผู้คนและช้างเผือกคู่เวียง

๑.๔ สมัยกรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๐ ต้นรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระเจ้าศิริบุญสาร แห่งเมืองเวียงจันทน์ยกทัพมาตีพระวอพระตา ที่ "นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" (ชื่อจังหวัดหนองบัวลุ่มภูขณะนั้น) ทำการสู้รบกันที่ช่องน้ำจั้น (น้ำตกเฒ่าโต้) บนภูพานคำ ใช้เวลาอยู่ประมาณ ๓ ปี ฝ่ายเวียงจันทน์ขอกำลังจากพม่ามาช่วยรบ จึงสามารถตีเมืองแตกได้ พระตาตายในสนามรบ ส่วนพระวอ อพยพไพร่พลไปขอพึ่งบารมีเจ้าเมืองจำปาศักดิ์ ต่อมาแยกมาสร้างบ้านเมือง ที่ดอนมดแดง (ปัจจุบันคือจังหวัดอุบลราชธานี)

ปี พ.ศ. ๒๓๒๑ พระเจ้าศิริบุญสาร ยกกองทัพมารุกรานพระวอ และปราบพระวอได้ เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีทราบ โปรดให้เจ้าพระยาจักรี ยกทัพไปช่วยพระวอ แล้วติดตามเข้าโจมตีเมืองเวียงจันทน์จนได้ชัยชนะ พร้อมทั้งได้นำพระแก้วมรกต (ซึ่งพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช นำไปจากเมืองเชียงใหม่) กลับมาคืนสู่เมืองไทยดังเดิม พระยาจักรีได้รับบำเหน็จความชอบเป็น "เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก" กรุงเวียงจันทน์ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยในฐานะเมืองประเทศราช และเมือง "นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน" จึงได้ขึ้นกับราชอาณาจักรไทยตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

๑.๕ สมัยรัตนโกสินทร์

ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ ในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบปกครองเมืองทางลุ่มแม่น้ำโขงใหม่ โดยให้ข้าหลวงเมืองหนองคาย บังคับบัญชา โดยเมืองหนองบัวลำภูขึ้นอยู่กับเมืองหนองคาย ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ ให้แต่งข้าหลวงใหญ่ ล้วนเป็น พระเจ้าน้องยาเธอ ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓ พระองค์ ได้แก่

๑.๕.๑ กรมหลวงพิชิตปรีชากร เรียกว่า "ข้าหลวงเมืองลาวกาว" เป็นข้าหลวง ประทับ ณ เมืองอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. ๒๔๓๔

๑.๕.๒ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เป็นข้าหลวงใหญ่ประทับ ณ เมืองอุดรธานี เรียกว่า "ข้าหลวงเมืองลาวพวน" ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖

๑.๕.๓ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ เป็นข้าหลวงใหญ่ ประทับ ณ เมืองอุบล - ราชธานี เรียกว่า "ข้าหลวงหัวเมืองลาวกาว"

โดยหนองบัวลำภู มี "พระวิชัยดมกมุตเขต" ได้รับการแต่งตั้ง มาครองเมืองนคร เขื่อนขันธกัปปแก้วบัวบาน ซึ่งมีฐานะเป็นเมืองเอกของมณฑลลาวพวน และเปลี่ยนชื่อเมืองใหม่ว่า "เมืองกมุทธาไสยบุรีรัมย์" และพระวิชัยดมกมุตเขต เป็นข้าหลวงคนสุดท้ายของเมือง

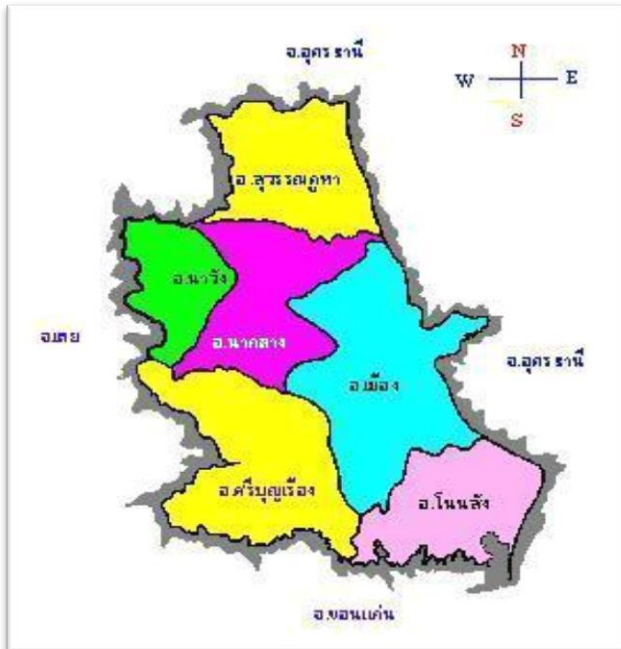
ราวปี พ.ศ. ๒๔๕๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรง จัดรูปแบบการปกครองแบบใหม่ โดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ บริเวณหมากแข้ง ตั้งเป็นเมืองจัตวา เรียกว่าเมืองอุดรธานี และให้เมืองหนองบัวลำภูมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของเมืองอุดรธานี มีพระ วิจารณ์กมุทธกิจ เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาได้มีประกาศจัดตั้งเป็น จังหวัดหนองบัวลำภู เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๑๑๐ ตอนที่ ๑๒๕ ลงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๖ (<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดหนองบัวลำภู>)

๒. ข้อมูลทั่วไป

๒.๑ อาณาเขตและที่ตั้ง

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๖ องศา ๔๕ ลิปดา ถึง ๑๗ องศา ๔๐ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๑ องศา ๕๗ ลิปดา ถึง ๑๐๒ องศา ๓๐ ลิปดาตะวันออก

จังหวัดหนองบัวลำภู อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๕๑๘ กม. (ตามเส้นทาง กรุงเทพฯ-สีคิ้ว-ชัยภูมิ-ชุมแพ-ศรีบุญเรือง-หนองบัวลำภู) มีขนาดพื้นที่ประมาณ ๓,๘๕๙.๐๖๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒,๔๑๑,๙๒๘.๗๔ ไร่ มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๗ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอ น้ำโสม อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอบ้านฝื่อ อำเภอ กุดจับ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอ สีชมพู กิ่ง-อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอ ภูกระดึง อำเภอวังสะพุง อำเภอผาขาว อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

๒.๒ การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดหนองบัวลำภู แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๖ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู อำเภอโนนสัง อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอนากลาง อำเภอสุวรรณคูหา และอำเภอนาวัง ประกอบด้วย ๕๕ ตำบล ๖๘๗ หมู่บ้าน และ ๒๔ เทศบาล

(<http://www.nongbualamphu.go.th/sr/fn.htm>)

๒.๓ ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดหนองบัวลำภู มีลักษณะภูมิประเทศ โดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นแอ่งที่ราบ มีภูเขาล้อมรอบ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง บางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นถึงลอนลึก มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๒๐๐ เมตร ทางตอนบนของหวัดจะเป็นพื้นที่ภูเขาสูง แล้วลาดไปทางทิศใต้และทิศตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายและลูกรัง ไม่สามารถเก็บน้ำหรืออุ้มน้ำในฤดูแล้งได้

หนองบัวลำภู มีเทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ เทือกเขาภูพานอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดฯ โดยทอดแนวยาวมาจากริมฝั่งแม่น้ำโขงตอนเหนือของอำเภอสังขุม จังหวัดหนองคาย ผ่านเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี และเข้าสู่เขตอำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ยาวตลอดถึงเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แล้วผ่านไปยังจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร และจังหวัดนครพนม

๒.๔ สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศในจังหวัดหนองบัวลำภูแบ่งออกเป็น ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป ขึ้นอยู่กับมรสุมที่พัดผ่านประจำปี จัดอยู่ประเภท ภูมิอากาศแบบพื้นเมือง ร้อนเฉพาะฤดู คือ จะมีฝนตกเฉพาะฤดูกาล สลับกับมีช่วงแห้งแล้งที่เห็นได้ ชัดเจน ซึ่งแต่ละฤดูจะมีอุณหภูมิแตกต่างกัน ดังนี้

ฤดูหนาว : อุณหภูมิต่ำเฉลี่ยประมาณ ๑๕ - ๑๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือน ธันวาคม - มกราคม ของทุกปี

ฤดูร้อน : อุณหภูมิต่ำเฉลี่ยประมาณ ๓๔ - ๓๖ องศาเซลเซียส อยู่ในช่วงเดือน เมษายน - เดือน พฤษภาคม ของทุกปี

ฤดูฝน : อุณหภูมิต่ำเฉลี่ยประมาณ ๒๐ - ๒๔ องศาเซลเซียส (ในวันที่มีฝนตก) อยู่ในช่วงเดือนมิถุนายน - พฤศจิกายน ของทุกปี

๒.๕ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

๒.๕.๑ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เสด็จยกกองทัพมาที่ตำบลหนองบัวลำภู เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๗ เพื่อไปช่วยพระเจ้ากรุงหงสาวดี ที่กรุงศรีสัตนาคนหุต (เมืองเวียงจันทน์) เนื่องจากขณะนั้นไทยเป็นเมืองขึ้นของกรุงหงสาวดี แต่สมเด็จพระนเรศวรทรงพระประชวรด้วยโรคไข้ทรพิษเสียก่อน พระเจ้ากรุงหงสาวดี จึงให้ยกทัพกลับกรุงศรีอยุธยา สถานที่ดังกล่าวตั้งอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะริมหนองบัว หน้าที่ว่าการอำเภอ เมืองหนองบัวลำภู

จังหวัดหนองบัวลำภู กำหนดให้จัดงานเฉลิมฉลองและมีพิธีถวายสักการะและบวงสรวงดวงวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในวันที่ ๒๕ มกราคม ของทุกปี

๒.๕.๒ อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ

อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ เป็นพื้นที่ในบริเวณที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู พื้นที่ตอนล่างของจังหวัดอุดรธานี และตอนบนของจังหวัดขอนแก่น สภาพธรณีเป็นภูเขาหินทราย ซึ่งมีชั้นของหินทรายอยู่ด้านบนระดับผิวดิน โดยมีชั้นของ

หินดินดาน หรือหินดินดานปนทรายเป็นฐาน ด้านล่างมีดินประเภทดินลูกรังและดินร่วนปนทราย กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า ทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ และสภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าเต็งรัง มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐๑,๒๕๐ ไร่ หรือ ๓๒๒ ตารางกิโลเมตร ภูเก๋ามีหลักฐานคล้ายกระทะหงาย โดยมีที่ราบอยู่ตอนกลาง พื้นที่เช่นนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นซากภูเขาไฟโบราณที่ดับสนิทไปแล้วหลายร้อยล้านปี หรือมีฉะนั้นก็เป็นการโค้งตัวของเปลือกโลก ในบริเวณนี้ขึ้นมาเป็นขอบเทือกเขา เทือกเขาภูเก๋เป็นเทือกเขาสองชั้น ชั้นนอกเป็นภูเขาสูงและมีความลาดชันมาก ไหล่เขาด้านในมีความลาดชันไม่มากนัก พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะสูงๆ ต่ำๆ บางแห่งเป็นที่ราบ

๒.๕.๓ วัดถ้ำกลองเพล

วัดถ้ำกลองเพล ตั้งอยู่ที่ ตำบลโนนทัน อำเภอเมืองฯ จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นวัดป่าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่ติดเชิงเขาภูพาน ห่างจากตัวเมือง

ตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๐ (หนองบัวลำภู-อุดรธานี) ๑๓ กิโลเมตร จากนั้นแยกขวาเข้าไปอีกประมาณ ๒ กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเดิมเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในสมัยขอมเข้ามาครอบครองแผ่นดินแห่งนี้ แต่ไม่มีหลักฐานว่าสร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.ใด ต่อมาเป็นวัดร้าง ไม่มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษา จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๐๑ **พระอาจารย์ หลวงปู่ขาว อนาลโย** พระวิปัสสนากรรมฐาน

สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ ได้มาจำพรรษาและอาศัยวัดแห่งนี้เป็นสถานที่ที่วิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้พื้นที่ที่เกิดจากหมูก้อนหินขนาดใหญ่ ๓-๔ ก้อน ที่มีหลืบและชะงอกหิน ก่อเป็นหลังคาคอนกรีตเชื่อมถึงกัน ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นกลายเป็น ห้องโถงขนาดใหญ่ สามารถจุคนได้หลายร้อยคน เพื่อใช้เป็นที่พักพิงผู้สมณะธรรม จนกระทั่งมรณภาพ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖

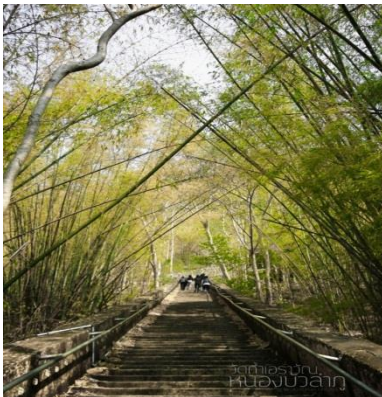
ภายในบริเวณวัดบรรยากาศร่มรื่น เงียบสงบ มีเนื้อที่กว้างขวาง ปกคลุมไปด้วยแมกไม้ ป่าเขียว และสวนหินธรรมชาติรูปร่างประหลาดดูสวยงามกลาดเกลื่อนวัด มีถ้ำซึ่งภายในถ้ำมีกลองโบราณสองหน้า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "กลองเพล" มีรูปปั้นของหลวงปู่ขาว และตามซอกหินภายในถ้ำมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่หลายองค์ ประกอบด้วย พระพุทธรูปปางสมาธิ พระพุทธรูปปางไสยาสน์ พระพุทธรูปปัญชานิรมิต(พระพุทธรูปปางลีลา) ที่จำหลักลงในก้อนหิน และมีพระสังกัจจายน์องค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้าถ้ำกลองเพล จากวัดถ้ำกลองเพล ไม่ไกลนักมีถนนเล็กๆ

ลัดเลาะไปตามแนวป่าและหมวก้อนหินรูปทรงแปลกๆ เป็นระยะทาง ๒ กิโลเมตร จะถึงอนุสรณ์สถานของหลวงปู่ขาว ที่ประกอบด้วยพิพิธภัณฑสถานของหลวงปู่ขาว กุฏิเก่าของหลวงปู่ขาว พิพิธภัณฑสถานหุ่นขี้ผึ้ง หลวงปู่ขาว เจดีย์ หลวงปู่ขาว มณฑป หลวงปู่ขาว (<http://place.thai-tour.com/nongbualampoo/mueangnongbualampoo/๑๖๑>)

๒.๕.๔ ถ้ำเอราวัณ

ถ้ำเอราวัณ ตั้งอยู่บ้านผาอินแปลง ตำบลวังทอง บริเวณภูเขาหินแข็งที่ชาวบ้าน เรียกว่า ภูเขาผาถ้ำช้าง เป็นรอยต่อของอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู กับอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ถ้ำเอราวัณ ตั้งอยู่บนเขาที่มีลักษณะเป็นหินแข็ง ที่มีกระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งถ้ามองจากที่ไกลๆ จะเห็นมีลักษณะเหมือนช้างกำลังหมอบ แต่ถ้ามองจากด้านหน้าผา จะเหมือนกับหน้าผากของช้าง สำหรับส่วนบนของผาถ้ำแห่งนี้ มีลักษณะเป็นหินแข็งแหลมคมขรุขระเป็นก้อนเล็กก้อนน้อย (<http://thai.tourismthailand.org> ๙๓—๓๔๓๐)

๒.๕.๕ วัดมหาไชยและพระบางคู่

วัดมหาชัย เป็นวัดเก่าแก่ คู่บ้านคู่อำเภอเมืองหนองบัวลำภูมานาน สร้างเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๐๒๖ เดิมชื่อ วัดมหาธาตุไตรภูมิ ในสมัยจำปานครกบแก้วบัวบาน ตั้งอยู่ที่

อำเภอเมืองฯ จังหวัดหนองบัวลำภู ภายในวัดมีโบราณสถานสำคัญคือสถูป หรือ เจดีย์ สันนิษฐานว่ามหาธาตุซึ่งปัจจุบันเหลือแต่เนินดินขนาดใหญ่อยู่เยื้องกับอุโบสถของวัด เป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของเจ้าปางคำ เจ้าปงคำ และเจ้าแท่นคำ อดีตเจ้าเมืองนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน นอกจากนี้ยังมี หอไตร และพระบางคู่ (พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร) มีลักษณะ

เหมือนกัน ซึ่งคณะลูกหลานเชื้อสายพระวอ-พระตา เป็นผู้อัญเชิญพระบางมาประดิษฐานไว้ที่หนองบัวลำภู เพื่อแสดงความกตัญญูตเวทิตาคุณต่อ พระวอ-พระตา ผู้เป็นบรรพบุรุษ ที่เคยสร้างเมืองหนองบัวลำภู โดยมาถวายในคราวฉลองอุโบสถวัด ประมาณ ปี ๒๔๔๐ พระอาจารย์ แสง ธรรมธีโร (เจ้าอาวาสรูปแรก) ได้พัฒนาวัดมหาชัย สร้างหอไตรกลางน้ำขึ้นสำหรับเก็บรักษาพระไตรปิฎก คัมภีร์ไบลาน หนังสือหรือเอกสารธรรมะต่าง ๆ ถือว่าเป็นห้องสมุดสำหรับพระภิกษุสามเณร ลักษณะรูปทรงเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูง กั้นฝา อาจมีระเบียง และลูกกรงกั้นรอบ ๆ หลังคาแบบเดิมจะมุงด้วยแป้นไม้ ก่อสร้างอยู่กลางสระน้ำ (สร้างขึ้นตามหลักภูมิปัญญาในสมัยนั้นเพื่อป้องกันปลวก)

พระบางคู่ ถือเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองหนองบัวลำภู ที่ชาวหนองบัวลำภูเคารพนับถือมาก ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ทุกปี จังหวัดหนองบัวลำภูจะมีพิธีแห่พระพุทธรูปทั้งสององค์รอบตัวเมืองหนองบัวลำภู เพื่อให้ประชาชนได้สรงน้ำและสักการบูชาเกิดความศุภมงคล

(<http://www.touronthai.com/-๕๙๐๐๐๐๑๔.html>)

๒.๕.๖ วัดศรีคุณเมือง

วัดศรีคุณเมือง เป็นวัดโบราณที่สร้างขึ้นในสมัยพระไชยเชษฐาธิราช ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ กรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน

ภายในวัดศรีคุณเมือง มีพระพุทธรูปศิลปะล้านช้าง ประดิษฐานในพระธาตุที่มีศิลปะคล้ายกับพระธาตุศรีสองรัก จังหวัดเลย สันนิษฐานว่าพระไชยเชษฐาธิราชทรงสร้างไว้ในรุ่นเดียวกับ พระไชยเชษฐาธิราชเจ้าสุวรรณคูหา ปัจจุบันมีการสร้างศาลาครอบพระธาตุไว้อีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีซากเทวสถาน และเสมาหินของขอมหันหน้าไปทางประเทศกัมพูชา(สันนิษฐานว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรในสมัยที่สร้าง) และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ สำหรับใช้ในงานพิธีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ โดยน้ำในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้ได้ถูกนำไปใช้ประกอบในงานพระราชพิธีต่างๆ เช่นพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพื่อนำไปประกอบพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นทูลเกล้าฯถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕ เป็นต้น

(<http://www.komchadluek.net/news/socail/๑๑๘๖๖>)

ตราประจำจังหวัด ความหมาย

๑. ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อ พ.ศ ๒๑๑๗ สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชและสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ยกกองทัพไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต อาณาจักรล้านช้างในการศึกครั้งนั้นสมเด็จพระนเรศวรได้ยกพลมาพักบริเวณริมหนองบัวอยู่ระยะหนึ่ง จนเกิดประชวรเป็นไข้ทรพิษ จึงเสด็จยกทัพกลับ ชาวหนองบัวลำภูได้ร่วมใจกันสร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไว้

สักการะ

๒. พระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งความจริงนั้นทรงประทับยืนอยู่ภายในศาล พระหัตถ์ซ้ายทรงพระแสงดาบ ภายในดวงตราที่ออกแบบให้ประทับยืนอยู่หน้าศาล เพื่อจะเน้นให้เห็นรูปเด่นชัด เป็นประธานของดวงตรา โดยมีศาลอยู่ด้านหลัง

๓. หนองบัว เพื่อแสดงให้เห็นว่า สาสสมเด็จพระนเรศวรฯ ตั้งอยู่ริมฝั่งหนองบัว

๔. ภูพาน ภูเขา เนื่องด้วยจังหวัดหนองบัวลำภูเป็นจังหวัดที่มีภูเขาและป่าไม้ได้แก่ เทือกเขาภูพาน ซึ่งมีธรรมชาติที่สวยงาม หนองบัวลำภู (เดิมชื่อหนองบัวลุ่มภู) เป็นหนองบัวที่อยู่ในลุ่มแต่อยู่บนที่สูงเชิงเขา

๕. ชื่อจังหวัดบนผืนผ้า หมายถึง จังหวัดที่มีหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมืองเป็นหลัก ส่วนชายทั้งสองข้างที่ผูกเป็นปมหมายถึง ความสามัคคีผูกพันแน่นแฟ้น ของชาวจังหวัดหนองบัวลำภู